

кримінального процесу умовах майже повної відсутності процесуальної регламентації. У кримінальному судочинстві Німеччини поширена доктрина помірнього застосування таємного звукозапису. У якості головної підстави, що виправдує дії поліції, використовується концепція так званого переважаючого інтересу. Відповідно до цієї концепції, провадження таємного звукозапису, фотозйомки і їхнє використання в якості доказів вважаються припустимими, якщо зважування блага і шкоди приводить до висновку про наявність переважаючого інтересу. У 1993 році в КПК Німеччини був включений ряд параграфів, норми яких регулюють застосування негласних методів ОРД. Такі міри, як негласне фотографування, замальовка, негласне прослуховування, звукозапис приватних розмов громадян, застосування особливих технічних засобів для негласного спостереження, поліцейське спостереження, провадяться тільки на основі розпорядження судді, а у випадку невідкладних слідчих дій - прокурором, але з наступним суддівським підтвердженням протягом трьох діб. У сучасний період кримінально-процесуальне законодавство Німеччини кримінальних провадженнях про тяжкі злочини пішло по шляху процесуальної регламентації ОРД.

У цьому контексті необхідно відзначити, що країнам західної ринкової економіки притаманна теорія вільної оцінки доказів. Джерело отримання інформації втратило своє виняткове значення. Суддівське переконання, таким чином, значною мірою формується не на підставі об'єктивних фактів, а під впливом різних вражень і суб'єктивістських поглядів судді.

Треба визнати, що досвід кримінальної поліції західних країн містить чимало елементів, що при творчому підході можуть бути корисними в удосконаленні кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ України. Але, з іншого боку, оперативні відомості, отримані поза процесуальних вимог, не мають такої достовірності, яку забезпечує доказам кримінально-процесуальний порядок їхнього одержання. І в цьому контексті дискусійним є питання про нормативне закріплення оперативної інформації в системі фактичних даних у кримінальних провадженнях.

### **Слідчий як суб'єкт кримінального провадження**

**Лисецький О.О.**, ад'юнкт кафедри кримінального процесу НАВС *Науковий керівник*: заслужений юрист України, кандидат юридичних наук, доцент *Письменний Д.П.*

Державна функція боротьби зі злочинністю у межах кримінального процесу трансформується у кримінально-процесуальний напрям діяльності, яким є функція кримінального переслідування.

Реформування кримінально-процесуального законодавства, яке відбулося в Україні, створює необхідні передумови функціонування правової, соціальної держави й забезпечення додержання процесуальних прав учасників кримінального провадження. Відповідно до статті 2 КПК України, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного і неупередженого розслідування й судового розгляду, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений,

жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу й щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Ефективний механізм кримінального судочинства, що характеризується відповідністю його результатів у кожному конкретному випадку реальному забезпеченню, призначення кримінального процесу, встановленому ст. 2 КПК України, може бути забезпечений лише при всебічному, повному й об'єктивному дослідженні обставин кримінального провадження. Пізнання цих обставин здійснюється шляхом кримінально-процесуального доказування, яке можливе лише за допомогою доказів, отриманих належним способом і з встановлених законом джерел.

Діяльність слідчого як учасника кримінального процесу розпадається на кілька функцій: розслідування (як пізнавальна функція); виховна - вплив на учасників досудового розслідування і на громадян, не залучених до кримінального провадження, з метою виховання їх у дусі дотримання законів; обвинувачення (як суто процесуальна функція). Остання функція виокремлюється у кримінальному процесі, у тому числі під час досудового розслідування, у контексті реалізації засади змагальності.

Змагальність процесу передбачає участь у ньому протилежних за інтересами сторін. Інтерес слідчого, покликаною протидіяти злочинності, полягає у викритті винного, повідомленні йому про підозру, складанні обвинувального акту і направленні матеріалів кримінального провадження з обвинувальним актом до прокурора для порушення ним державного обвинувачення. Посадження в одній особі 3 процесуальних функцій (обвинувачення, захисту і вирішення справи) неминуче призводить до домінування якоїсь однієї функції. Слідчий, здійснюючи діяльність із розслідування кримінальних правопорушень, не може одночасно «сидіти на трьох стільцях».

З цього приводу відомий вчений-процесуаліст XIX століття (представник харківської школи права) В.П. Даневський писав: «Не кажучи вже про принципову помилку і практичну небезпеку посадження в одній особі обов'язків судді і функцій сторін, одне ототожнення у слідчому останніх функцій вважається великою помилкою, яка згубно впливає на хід попереднього слідства, на його результати, а врешті - решті і на вирішення справи по суті. Навряд чи можливо для однієї особи бути у справі й обвинувачем, і захисником. Ці функції принципово протилежні і неузгоджені, особливо тоді, коли вони зосереджені в особі, яка брала активну участь у збиранні доказів, які викривають і виправдовують. Створене законом становище слідчого - психологічно фальшиве: дуже важко у справі, що розслідується стосовно певної особи, водночас зосередити увагу, рівномірно напружену, на двох різних сторонах справи; нелегко скласти собі дві протилежні точки зору, які перебували б у становищі рівноваги і які слідчий перевіряв би з однаковою рівністю, упевненістю і силою логічного мислення. Рівновага неминуче має порушитися, переважна увага й енергія дослідника мають поступово обернутися у той чи інший бік».

Якщо процесуальною функцією вважати функцію розслідування, то тоді стає незрозумілим, від кого чи від чого захищається (часто за допомогою захисника) підозрюваний. Захиститися від розслідування неможливо.